

ASGARİ GEÇİM İNDİRİMİ VE ASGARİ ÜCRETE GETİRİLEN VERGİ İSTİSNASININ KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

Yusuf Cihad DEMET

Vergi Müfettişi

Vergi Denetim Kurulu

ÖZET

Anayasa'nın Vergi Ödevi başlıklı 73. maddesinde; "Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, mali gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür." ifadesi yer almakta ve vergi yükünün adaletli dağılımının maliye politikasının sosyal amacı olduğu vurgulanmaktadır. Her vatandaşın ödeme gücü ölçüsünde kamu giderlerine katlanması gereği, vergide adaleti tesis eden en önemli ilke olan ödeme gücünün doğru ve adil tespitini gündeme getirmektedir. Artan oranlı vergi tarifesi ve ayırma kuramı ile birlikte asgari geçim indirimi müessesesi (AGİ), vergilendirmede adaleti tesis etmede en etkili araç olarak öne çıkmaktadır. Türk vergi mevzuatımızda 2008 yılından itibaren uygulamada olan ve ücretli kesimin şahsi ve ailevi durumlarını dikkate alarak daha az vergi ödenmesini tesis eden AGİ, 7349 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile yürürlükten kaldırılarak yerine şahsi ve ailevi durumları göz ardı ederek tüm ücretlilerin eşit bir şekilde yararlanabileceği ve ücretlerin asgari ücret tutarındaki kısmının gelir vergisi ve damga vergisinden istisna edilmesi uygulaması yasalaşmıştır. Makalemizde; 2008 yılından itibaren uygulanan ve 2022 yılı itibariyle mülga olan asgari geçim indirimi müessesesi ile 2022 yılından itibaren AGİ'nin yerine ikame edilen asgari ücret tutarındaki vergi istisnasını karşılaştırmalı analize tabi tutacağız.

Anahtar Kelimeler: Asgari geçim indirimi, asgari ücret, vergi, istisna

A COMPARATIVE ANALYSIS OF THE MINIMUM LIVING BENEFITS AND THE TAX EXCLUSION ON THE MINIMUM WAGE

ABSTRACT

In Article 73 of the Constitution titled Tax Duty; "Everyone is obliged to pay taxes according to his financial power to cover public expenditures." and it is emphasized that the equitable distribution of the tax burden is the social purpose of the fiscal policy. The necessity of every citizen to bear the public

expenses to the extent of their ability to pay brings up the correct and fair determination of the ability to pay, which is the most important principle establishing justice in taxation. Together with the progressive tax schedule and the separation theory, the minimum living allowance (AGİ) stands out as the most effective tool in establishing justice in taxation. AGİ, which has been in effect in our Turkish tax legislation since 2008 and which established less tax payment by taking into account the personal and family situations of the wage earners, was repealed with the Law No. 7349 on the Income Tax Law and the Law on Amending Some Laws. It has been enacted that the minimum wage amount is exempt from income tax and stamp tax. In our article; We will analyze the minimum living allowance, which has been implemented since 2008 and has been abolished in 2022, and the tax exemption amounting to the minimum wage, which has been replaced by AGİ since 2022.

Keywords: Minimum living allowance, minimum wage, tax, tax exemption

GİRİŞ

Asgari geçim indirimi, ücret geliri elde eden kişilerin asgari geçim tutarından sonra kalan ve esasen vergi ödeme gücünü temsil eden tutarın üzerinde elde ettikleri gelirleri üzerinden vergilendirilmeleri gerektiği ilkesini ifade eder. Bu sebeple, vergi mevzuatında belirli bir asgari geçim tutarı vergi kapsamı dışında tutulmaktadır. Bu tutarın ise kişinin hayatını idame ettirebilmesi için gerekli olduğu kabul edilir ve gelirin bu tutardan arta kalan kısmı vergi matrahı olarak kabul edilir.¹ 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu (GVK) buna paralel olarak mülga 32. maddesinde “Asgari Geçim İndirimi” başlığı altında ücret matrahından, ücretlinin kendisi ve aile üyeleri için hesapladıkları asgari geçim indirim oranı ölçüsünde ödenmesi gereken gelir vergisinin azaltılmasını sağlamaktaydı.

İlgili hüküm uyarınca ücretliler; “kendileri için %50, çalışmayan eşleri için %10, ilk iki çocuğu için ayrı ayrı %7,5, üçüncü çocuk için %10 ve diğer çocuklar için ise %5 olmak üzere” hesapladıkları asgari geçim indirimi oranını, takvim yılı başında geçerli olan brüt asgari ücret tutarı ile çarpmakta ve bulunan tutarı ise GVK 103. maddede yer alan gelir vergisi tarifesinin ilk dilimine isabet eden %15 oranını uygulayarak yıllık asgari geçim indirimi bulunmakta ve ücretlilerin her ay ücret matrahları üzerinden %14 oranında işçi SGK primi ve %1 oranında işsizlik sigortası primi (toplam %15) düşüldükten sonra kalan matrahı üzerinden hesaplanan gelir vergisinden, yıllık olarak hesaplanan asgari geçim indiriminin aylık tutarları mahsup edilerek ödenecek net gelir vergisi hesaplanmakta idi.

¹ Tuncer S. “Vergi Hukuku ve Uygulaması”, Cilt II, Yaklaşım Yayınları, Ankara. 2006. s.31-32.

7349 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun² ile asgari ücretin yıllık brüt tutarı üzerinden hesaplanan ve çalışanların şahsi ve ailevi durumlarını, bakmakla yükümlü oldukları çocuk sayılarını dikkate alarak ödemeleri gereken gelir vergisinin azaltılmasına imkan tanıyan, ücretlilerin şahsi ve ailevi durumlarını dikkate aldığı için de vergide adaleti tesis etme fonksiyonu ağır basan asgari geçim indirimi müessesesinden vazgeçilerek yerine, ücretli olarak çalışan herkesin ücretleri üzerinden ödeyecekleri gelir vergisi ve damga vergisinden, asgari ücretin net tutarı üzerinden hesaplanan gelir vergisi ve asgari ücretin brüt tutarı üzerinden hesaplanan damga vergisinin mahsup edilmesi imkanı getirildi. Bir başka ifade ile tüm ücretlilerin eşit bir şekilde yararlanmalarına imkan veren gelir vergisi ve damga vergisi istisnası yasalaşırken, diğer taraftan da halihazırdaki gelir vergisi teşviki olan asgari geçim indirimi kaldırılmış oldu.³

Bu çalışmada asgari geçim indirimini ve bu müessesenin yerine tercih edilen asgari ücret tutarındaki vergi istisnasını detaylıca ele alarak AGİ'nin 2022 yılından itibaren uygulamadan kaldırılmasının olumsuz etkileri ile asgari ücrette getirilen vergi istisnasının olumlu etkilerini gözler önüne serip ücretli kesimin üzerindeki net etkinin yansımalarını tartışacağız.

1. ASGARI GEÇİM İNDİRİMİ

Modern vergi teorisinin dayandığı en önemli ilkelerden olan “ödeme gücü ilkesine” göre herkes gelirine kıyasla ödeyebileceği oranda vergi ödemelidir. Gerçek manada vergi ödeme gücü ise kişilerin hayatını devam ettirebilmek için gerekli olan şahsi ve ailevi ihtiyaçlarını sağlamasından sonra başlar. Bu yüzden de, maddi imkanları sadece fizyolojik varlığını sürdürebilecek derecede bulunan kimselerin vergi ödeme gücü olamaz ve bu sebeple de vergi yükümlülüğü dışında tutulmaları gerekir.⁴

Ödeme gücüne göre vergilendirme esas anlamıyla kamu hizmetlerinin finansmanı için herhangi bir karşılık veya fayda gözetilmeksizin tüm vatandaşların kendisinin ve ailesinin geçimini idame ettirecek miktardaki gelirin üzerinde sahip olduğu servetine veya elde ettiği gelire göre vergi yüküne katlanmasıdır.⁵ Vergide adaletin tesis edilebilmesi için verginin, kişilerin ödeme gücü esas alınarak tahsili gerekir. Ödeme gücünün tespitinde kullanılan en önemli araçlardan biri de asgari geçim indirimidir. Asgari geçim indirimi; kişinin kendisinin ve ailesinin hayatını devam ettirebilmesi için gerekli miktardaki gelirin vergi dışında tutulmasıdır.⁶

2 Kabul Tarihi:22.12.2022, Resmi Gazete Tarihi:25.12.2022.

3 Demet Y.C. “Vergide Eşitliğin Fırsat Maliyeti Vergide Adalet!”, Dünya Gazetesi, 08.01.2022.

4 Dikmen O. Asgari Geçim İndirimi, Sermet Matbaası, İstanbul, 1956.

5 Erginay A. Kamu Maliyesi, Savaş Yayınları, Ankara, 1994.

6 Işık S. “Vergilemede Adalet İlkesi Açısından Asgari Geçim İndiriminin Değerlendirilmesi: Türkiye Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi,

Türk vergi mevzuatında karşılığını 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nda bulan ve Türkiye'de tam mükellef esasına göre vergilendirilen gerçek kişi ücretlilerin son olarak 2021 takvim yılı Aralık dönemi ücret bordrolarında faydalanabildikleri ve 2022 takvim yılından itibaren tarihe karışan Asgari Geçim İndirimi müessesesi, yerini artık ücret geliri elde eden herkesin eşit bir şekilde faydalanacakları asgari ücret istisnasına bırakmıştır.

1.1. Asgari Geçim İndirimine İlişkin Yaklaşımlar

Vergilemede adalet ilkesini temin etmenin en önemli kurumlarından olan AGİ, 18. yy.' dan itibaren birçok düşünür, sosyolog ve ekonomist tarafından tartışılmıştır. Montesquieu, herkesin eşit bir fizyolojik asgari geçim seviyesine ihtiyacı olduğunu ve bu seviyedeki gelirden vergi alınmaması gerektiğini ifade etmiş olup bu fikir Bentham ve J.S. Mill gibi düşünürlerce de savunulmuştur. Bu fikre karşın Mazzola tarafından ortaya atılan diğer görüşte; en az düzeydeki gelire sahip olan kişilerin iktisadi bir şekilde vergilendirilemeyecekleri, bunların vergilendirilmesi sırasında devletin katlandığı tarh ve tahsil masraflarının, elde edilecek gelire kıyasla daha yüksek olduğunu belirtmiştir.⁷

Asgari geçim indiriminin ücretlilerin kendileri ve ailelerinin fizyolojik ihtiyaçlarını rahatlıkla giderebildikleri tutardaki gelirleri üzerinden vergi alınmaması kuralına dayansa da, bu fizyolojik varlığın idamesi için gereken gelir seviyesinin herkes için uygun olan ve adilane şekilde belirlenmesi mümkün değildir. Çünkü böyle bir gelir seviyesi kişilerin yaşına, cinsiyetine, ırkına, yaşadığı coğrafyaya vb. diğer faktörlere göre değişebilmektedir.⁸ Fizyolojik asgari geçim indirimi görüşüne karşın bir diğer görüş ise kültürel asgari geçim indirimidir. Bu görüşte; bazı sosyal sınıfların yaşam seviyelerinin önceden belirlenerek farklı sınıftaki kişilere farklı tutarlarda vergi istisnası getirilmesi önerilmiştir. Fakat bu şekilde bir asgari geçim indiriminin kabul edilmesi işçi, köylü, tüccar, sanayici gibi farklı sosyal sınıflar için çok çeşitli tutarların belirlenmesi meselesini ortaya çıkaracak ve bu uygulama, sınıflar arası farklılık fikri sorunlarını da beraberinde getirecektir.⁹

Medeni asgari geçim indirimi ise “sosyal asgari” olarak tanımlanmış olup refah seviyesi ile insan onurunun asgari düzeyini ifade etmektedir. J.F. Due ise medeni asgari geçim indirimini sade bir hayat seviyesinin sağlanabilmesi için gereken gelir düzeyi şeklinde tanımlamıştır.¹⁰ Medeni asgari geçim indiriminde, toplum içindeki özel sosyal sınıfların yerine toplumun genelinin belli bir zamanda ulaştığı medeniyet seviyesine göre belirlenecek sosyal asgari geçim indirimi tutarından söz edilmektedir.¹¹

Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale, 2008.

7 Neumark F. “Türkiye’de ve Yabancı Memleketlerde Gelir Vergisi”, Hak Kitabevi, İsmail Akgün Matbaası, Sermet Matbaası, İstanbul, 1946, s.34.

8 Nadaroğlu H. “Kamu Maliyesi Teorisi”, Beta Yayınları, 11. Baskı, İstanbul, 2000, s.319.

9 Akdoğan A. “Kamu Maliyesi”, Gazi Kitabevi, 7. Baskı, Ankara, 1999, s.205.

10 Dikmen O, age. s.9.

11 Aksoy Ş, “Kamu Maliyesi”, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1991, s.242.

1.2. Asgari Geçim İndiriminin Tarihçesi

09.06.1949 tarihli Resmi Gazete’ de yayımlanan 5421 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu’nda “*en az geçim indirimi*” adıyla yer alan asgari geçim indirimi müessesesi, sadece ücret gelirleri için değil bütün gelir unsurlarına yönelik bir düzenlemeydi. Ülkemizde asgari geçim indirimi, 1980 yılına kadar “en az geçim indirimi” adıyla uygulanmış olup 1981 takvim yılı başından itibaren ise “*genel indirim*” adını almıştır. Bu tarihten itibaren genel indirim tutarları; mükellef için günde 20 TL, eş için 15 TL, çocuklar için de 5 TL olarak, özel indirim tutarı ise aynı dönemde ayda 4.500 TL (günde 150 TL) olup 1986 yılında ise aylık 6.000 TL’ye (günde 200 TL) çıkartıldı. 5 yıl süre ile genel indirim adıyla uygulanan bu müessese, 3239 sayılı Kanun ile 01.01.1986 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere uygulamadan kaldırılarak sadece özel gider indirimi uygulaması ile devam edilmiştir.¹²

08.08.1984 tarih ve 18306 sayılı Resmi Gazete’ de yayımlanarak yürürlüğe giren “Vergi İadesi” sistemi, 01.01.1985 tarihinden itibaren uygulamaya girmiştir. 24.04.2003 tarihinde Resmi Gazete’ de yayımlanan 4842 Sayılı Kanun ile GVK’nın mükerrer 121. maddesinde değişiklik yapılarak vergi iadesi sistemi eğitim, sağlık, gıda, giyim, kira ödemelerinin belli bir tutarının ücretlilerin ertesi yıl ödeyecekleri vergiden mahsubu uygulamasına geçilmiştir. 4842 sayılı Kanun ile getirilen değişiklik madde metninde şu şekilde yer almıştır:

“Ücretlilerde vergi indirimi - Mükerrer Madde 121: Gerçek ücretlerin vergilendirilmesinde, mükellefin kendisi, eşi ve çocukları ile ilgili eğitim, sağlık, gıda, giyim ve ikamet edilen konuta ait kira harcamalarının yıllık toplam tutarının; 3 milyar liraya kadar % 8’i, 6 milyar liranın 3 milyar lirası için % 8’i, aşan kısmı için % 6’sı, 6 milyar liradan fazlasının, 6 milyar lirası için % 7’si, aşan kısmı için % 4’ü, ücretlinin ertesi yılda ödeyeceği gelir vergisinden mahsup edilir veya işverenler aracılığı ile kendisine nakden iade edilir. Şu kadar ki; harcamaların Türkiye’de yapılması, gelir veya kurumlar vergisi mükellefiyeti bulunan gerçek veya tüzel kişilerden alınan belgelerle tevsik edilmesi ve bu belgelerin işverene verilmesi şarttır. Mahsup hakkı kazanılan tutarın hesaplanmasında dikkate alınan harcama tutarı, vergi matrahının toplamını geçemez.”

01.01.1985 yılının başından itibaren uygulanan “vergi iadesi” kurumu 22 yıl uygulama alanı bulmuş ve nihayetinde 04.04.2007 tarih ve 26483 sayılı Resmi Gazete’ de yayımlanan 5615 sayılı Kanun ile kaldırılarak yerine Gelir Vergisi Kanunu 32. maddesinde düzenlenen “*Asgari Geçim İndirimi*” getirilmiş olup bu uygulama 2008 takvim yılının başından itibaren başlayarak 2021 takvim yılının sonuna kadar uygulamada kalmıştır.

¹² Şenatalar B. vd. Türkiye’de 1980 Sonrası Vergi Politikası” Türkiye Sosyal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı Yayınları, s.60.

Özetlemek gerekirse; ülkemizde 1949 ile 1986 yılları arasında uygulanan asgari geçim indirimini yerini vergi iadesi sistemine bırakmış olup 22 yıl uygulanan bu müessese ise 2007 yılında kaldırılarak 2008 yılının başından 2021 yılının sonuna kadar asgari geçim indirimini uygulama alanı bulmuştur. Son olarak 25.12.2021 tarihli Resmi Gazete’ de yayımlanarak yürürlüğe giren 7349 Sayılı Kanun ile asgari geçim indirimini düzenleyen GVK’nın 32. maddesi ilga edilmiş ve yerine aynı Kanun’un “Ücretlerde İstisna” hükümlerine yer veren 23. maddesine 18. bent olarak eklenen asgari ücret tutarındaki vergi istisnasına bırakmıştır. 2022 takvim yılından itibaren uygulanan GVK’nın 23/18. maddesi ise şu şekildedir:

“193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu - Altıncı Bölüm - Mütferrik İstisnalar - Ücretlerde: Madde 23/18 - Hizmet erbabının, ödemenin yapıldığı ayda geçerli olan asgari ücretin aylık brüt tutarından işçi sosyal güvenlik kurumu primi ve işsizlik sigorta primi düşüldükten sonra kalan tutarına isabet eden ücretleri (Şu kadar ki, istisnayı aşan ücret gelirinin vergilendirilmesinde verginin hesaplanacağı gelir dilim tutarları ve oranları, istisna kapsamındaki tutarlar da dikkate alınarak belirlenir. Ödenecek vergi tutarı, bu suretle bulunan vergi tutarının içinde istisna tutara isabet eden kısım düşülmek suretiyle hesaplanır. İstisna nedeniyle alınmayacak olan vergi ilgili ayda aylık asgari ücret üzerinden hesaplanması gereken vergiyi aşamaz. Birden fazla işverenden ücret alanlarda bu istisna sadece en yüksek olan ücrete uygulanır.)”

1.3. Asgari Geçim İndirimi Yöntemleri

1.3.1. Matrahtan İndirim

Ülkemizde 1968 yılından önce ve 1981 ile 1986 yılları arasındaki dönemde uygulanan bu yöntemde; mükellefin gelirinden, belirlenen asgari geçim indirim tutarının düşülmesi sonucu kalan kısmın vergilendirilmesi söz konusu olup “asgari geçim indiriminin” düşüldüğü gelir, verginin matrahıymış gibi kabul edilir ve bu matrahtan indirilen asgari geçim indirim tutarı sonrası kalan kısım üzerinden vergilendirme yapılır. Esasen bu uygulamada matrah, AGİ düşüldükten sonra kalan kısım olmaktadır. Matrahtan indirim yönteminin, yapısı itibarıyla asgari geçim indirim kurumunun niteliğine ve amacına daha uygun olduğu kabul edilmektedir.¹³

Matrahtan indirim uygulamasına örnek vermek gerekirse; ücretli olarak çalışan bir kişinin elde ettiği aylık brüt ücretin 7.000 TL ve aylık asgari geçim indirim tutarının da 750 TL olduğu düşünelim. Öncelikle brüt ücretten %14 ve %1 olmak üzere toplam %15 oranındaki SGK prim kesintisi düşülecek ve normal şartlarda AGİ’ nin olmadığı durumdaki ücret matrahı bulunacaktır. Sonrasında ise ücret matrahından, ilgili mevzuatta yer alan asgari geçim indirim tutarı tenzil edilerek bulunan gerçek vergi matrahı üzerinden vergileme yapılacaktır.

¹³ Akdoğan A, age. s.208.

Tablo 1

Ücret Matrahı	=	Brüt Ücret	-	(Brüt Ücret x %15 SGK Prim Kesintisi)	-	(Asgarim Geçim İndirimi Tutarı)	
	=	Ücret Matrahı				-	AGİ
	=	AGİ Uygulandıktan Sonra Bulunan Ücret Matrahı					
5.200 TL	=	7.000 TL	-	1.050 TL	-	750 TL	

AGİ' nin olmadığı durumda 5.950 TL üzerinden hesaplanacak vergi, örneğimizde 750 TL tutarındaki AGİ' nin matrahtan indirimi sonrasında kalan 5.200 TL üzerinden hesaplanacaktır. İlgili örneğimizde diğer koşullar sabitken gelir vergisi oranını %15 kabul edersek; belirtilen ücretlinin 892,50 TL ödemesi gereken gelir vergisi, AGİ sebebiyle 780 TL'ye düşerek ücretliye 112,50 TL katkı sağlayacaktır.

1.3.2. Vergiden İndirim

Ülkemizde 1968 yılından itibaren uygulanan ve "Décote" adı verilen bu sistem, Fransa'daki uygulamasından faydalanılarak hazırlanmış olup indirimin matrahtan değil vergiden yapılması yöntemine dayanmaktadır.¹⁴ Vergide indirim yönteminde mükellefin vergilendirilecek geliri, mevcut uygulamadaki vergi tarifesi esas alınarak vergilendirilmekte, daha sonra asgari geçim indiriminin bu tarifeye göre bulunan vergisi ise toplam vergi tutarından mahsup edilmektedir.¹⁵

Vergiden indirim sistemi, matrahtan indirim sistemine benzese de mükellef üzerindeki vergi yükü, vergi tarifesinin yapısına göre farklı olabilmektedir. Eğer vergi tarifesinin uzunluk ve yükseklik farkı fazlaysa ve çok dilimli artan oranlı bir tarifeyse; asgari geçim indiriminin sağlayacağı vergi avantajı, her iki sistemde de farklı olacaktır. Bunun nedeni, vergiden indirim sisteminde, asgari geçim indirimi üzerinden hesaplanan verginin, vergi tarifesinin başlangıç dilimlerindeki düşük oranlardan hesaplanması ve bu sebeple de toplam vergiden mahsup edilen vergi tutarının az olmasıdır. Ayrıca, matrahtan indirim sisteminde asgari geçim indirimi tutarı, gelirin üst vergi dilimlerine ve oranlarına isabet eden kısmını azaltıcı etki oluşturmakta ve daha fazla tutarda vergi avantajı sağlamaktadır.¹⁶

14 Nadaroğlu H. age. s.322.

15 Akdoğan A. age. s.208.

16 Akdoğan A. age. s.209.

Ülkemizde halen uygulamada olan ve 193 sayılı GVK'nın 103. maddesinde yer alan gelir vergisi tarifesi aşağıdaki gibidir:

Tablo 2

32.000 TL 'ye kadar	15%
70.000 TL'nin 32.000 TL'si için 4.800 TL, fazlası	20%
170.000 TL'nin 70.000 TL'si için 12.400 TL (ücret gelirlerinde 250.000 TL'nin 70.000 TL'si için 12.400 TL), fazlası	27%
880.000 TL'nin 170.000 TL'si için 39.400 TL (ücret gelirlerinde 880.000 TL'nin 250.000 TL'si için 61.000 TL), fazlası	35%
880.000 TL 'den fazlasının 880.000 TL'si için 287.900 TL (ücret gelirlerinde 880.000 TL'den fazlasının 880.000 TL'si için 281.500 TL), fazlası	40%

Verginin yükseklik farkı: Vergi tarifesinde en yüksek vergi oranı ile en düşük vergi oranı arasındaki farktır. Yukarıdaki gelir vergisi tarifesinde en yüksek gelir vergisi oranı ile en düşük gelir vergisi oranı arasındaki fark (%40 - %15) %25'tir.

Verginin uzunluk farkı: Vergi tarifesinde, ilk düzeydeki matrah ile son düzeydeki matrah arasındaki farktır. Yukarıdaki gelir vergisi tarifesinde başlangıç düzeyindeki matrah ile son dilimdeki matrah arasındaki fark (880.000 TL - 32.000 TL) 848.000 TL'dir.

Yürürlükte olan gelir vergisi tarifesinin yükseklik ve uzunluk farkı arasındaki açıklık bir fazla olduğundan, -*Akdoğan'ın yukarıdaki ifadesine göre*- matrahtan indirim yöntemi ücretli kesimin daha yüksek gelirlerini azaltıcı etkisinden ötürü daha avantajlı gözükmektedir.

1.4. Türkiye'de Asgari Geçim İndirimi Uygulaması

09.06.1949 tarihli Resmi Gazete' de yayımlanan 5421 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nda "*en az geçim indirimi*" adıyla müesseseseleşen ve o dönemde sadece ücret gelirlerine değil tüm gelir unsurlarına yönelik asgari geçim indirimi, 1980 yılına kadar "*en az geçim indirimi*" adıyla 1981 takvim yılı başından itibaren ise "*genel indirim*" adını alarak 3239 sayılı Kanun ile 01.01.1986 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere uygulamadan kaldırılmış ve sadece özel gider indirimi uygulaması olarak uygulanmıştır. 08.08.1984 tarih ve 18306 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe giren "*Vergi İadesi*" sistemi, 01.01.1985 tarihinden itibaren uygulanmakta iken 24.04.2003 tarihinde Resmi Gazete' de yayımlanan 4842 Sayılı Kanun ile sadece eğitim, sağlık, gıda, giyim, kira ödemelerinin belli bir tutarının ücretlilerin ertesi yıl ödeyecekleri vergiden mahsubu şeklinde güncellenmiştir.

2007 yılına kadar devam eden vergi iadesi, 04.04.2007 tarih ve 26483 sayılı Resmi Gazete’ de yayımlanan 5615 sayılı Kanun ile kaldırılarak yerine Gelir Vergisi Kanunu 32. maddesinde düzenlenen “Asgari Geçim İndirimi” getirilmiş ve bu uygulama 2008 takvim yılının başından 2021 takvim yılının sonuna kadar uygulamada kalmıştır. Nihayetinde ise 25.12.2021 tarihli Resmi Gazete’ de yayımlanarak yürürlüğe giren 7349 sayılı Kanun ile GVK’nın 32. maddesi ilga edilmiş ve ülkemizdeki uygulaması çok eskilere dayanan AGİ kurumu tarihe karışmıştır. İlgili Kanun ile yürürlükten kaldırılan AGİ uygulaması yerine ise tüm ücret gelirlerinin asgari ücret tutarına kadar olan gelirleri hem gelir vergisinden hem de damga vergisinden istisna edilmiştir.

01.01.2008 ile 31.12.2021 tarihleri arasında uygulanan asgari geçim indirimi GVK Mülga 32. maddesinde şu şekilde yer almakta idi: **“GVK Madde 32 - Asgari geçim indirimi (7349 sayılı kanunun 3 üncü maddesiyle kaldırılan madde; Yürürlük: 1/1/2022 tarihinden itibaren yapılan ücret ödemelerine uygulanmak üzere) Ücretin gerçek usulde vergilendirilmesinde asgarî geçim indirimi uygulanır. Asgarî geçim indirimi; ücretin elde edildiği takvim yılı başında geçerli olan ve sanayi kesiminde çalışan 16 yaşından büyük işçiler için uygulanan asgarî ücretin yıllık brüt tutarının; mükellefin kendisi için % 50’si, çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eşi için % 10’u, çocukların her biri için ayrı ayrı olmak üzere; ilk iki çocuk için % 7,5, üçüncü çocuk için %10, diğer çocuklar için % 5’idir. Gelirin kısmî döneme ait olması halinde, ay kesirleri tam ay sayılmak suretiyle bu süreye isabet eden indirim tutarları esas alınır. Asgarî geçim indirimi, bu fıkraya göre belirlenen tutar ile 103 üncü maddedeki gelir vergisi tarifesinin birinci gelir dilimine uygulanan oranın çarpılmasıyla bulunan tutarın, hesaplanan vergiden mahsup edilmesi suretiyle uygulanır. Mahsup edilecek kısmın fazla olması halinde iade yapılmaz. İndirimin uygulamasında “çocuk” tabiri, mükellefle birlikte oturan veya mükellef tarafından bakılan (nafaka verilenler, evlat edinilenler ile ana veya babasını kaybetmiş torunlardan mükellefle birlikte oturanlar dâhil) 18 yaşını veya tahsilde olup 25 yaşını doldurmamış çocukları, “eş” tabiri ise, aralarında yasal evlilik bağı bulunan kişileri ifade eder. İndirim tutarının tespitinde mükellefin, gelirin elde edildiği tarihteki medenî hali ve aile durumu esas alınır. İndirim, yukarıdaki oranlara göre hesaplanan tutarları aşmamak kaydıyla, ücret geliri elde eden aile fertlerinden her biri için ayrı ayrı, çocuklar için eşlerden yalnızca birisinin gelirine uygulanır. Boşananlar için indirim tutarının hesabında, nafakasını sağladıkları çocuk sayısı dikkate alınır.”**

Ülkemizde son olarak 2021 yılı Aralık ayı ücretlerine uygulanan AGİ, sadece ücret geliri elde eden mükelleflerin kendileri, çalışmayan eşleri ve bakmakla yükümlü oldukları çocukları için ayrı ayrı hesaplanan AGİ oranları öncelikle takvim yılı başında geçerli olan asgari ücretin yıllık brüt tutarı ile çarpılmakta ve bulunan yıllık AGİ tutarı ise 12’ye bölünerek bulunan aylık AGİ tutarları ise

ücret matrahı üzerinden hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilmek suretiyle uygulanmaktaydı. Yöntem olarak matrah indirim olarak değil vergiden indirim şeklinde uygulanan AGİ, ücretlilerin şahsi ve ailevi durumlarını göz önünde tutarak aynı ücret düzeyindeki ücretlilerin farklı tutarlarda gelir vergisi ödemelerini gündeme getirdiğinden “eşitler arasında adaleti tesis etmekteydi.”¹⁷

1.4.1. Asgari Geçim İndirim Oranının Tespiti

GVK Mülga madde 32’de yer aldığı üzere ücretlinin kendisi için % 50, çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eşi için % 10, çocuklarının her biri için ayrı ayrı olmak üzere; ilk iki çocuğu için % 7,5, üçüncü çocuğu için %10, diğer çocukları için ise % 5 olmak üzere AGİ oranları hesap edilecektir.

Ücretlilerin bekar olmaları ya da evli olmaları ile eşlerinin çalışıp çalışmamasına ve çocuk sayılarına göre farklı hesap edilen AGİ oranlarını, ücretlilerin farklı durumlarına göre aşağıdaki tabloda inceleyelim:

Tablo 3

Ücretlinin Ailevi Durumu	AGİ Oranı
Bekar	50%
Evli, eşi çalışan	50%
(Bekar ya da Eşi Çalışan) ve tek çocuklu	57,5%
Evli, eşi çalışmayan	60%
(Bekar ya da Eşi Çalışan) ve iki çocuklu	65%
Evli, eşi çalışmayan, tek çocuklu	67,50%
Evli, eşi çalışmayan, iki çocuklu	75%
(Bekar ya da Eşi Çalışan) ve üç çocuklu	75%
(Bekar ya da Eşi Çalışan) ve dört çocuklu	80%
(Bekar ya da Eşi Çalışan) ve beş çocuklu	85%
Evli, eşi çalışmayan, üç çocuklu	85%

(AGİ oranının en fazla %85 olmasının sebebi; yıllık brüt asgari ücret üzerinden hesap edilmesi ve bu yıllık asgari ücretin tamamı (%100’ü) olan brüt kısmının %15’inin ücretlinin SGK primini içermesinden kaynaklıdır. Bakıldığı zaman asgari ücretin yıllık brüt tutarından %15 SGK prim kesintisi düşüldüğünde kalan kısım asgari ücretin yıllık net tutarı yani net matrah olmaktadır. Sonuç olarak asgari ücretin yıllık net tutarının tümü üzerinden AGİ hesaplanmaktadır.)

1.4.2. Asgari Geçim İndirimi Tutarının Hesabı ve Sağladığı Vergisel Avantaj

GVK Mülga madde 32’de asgari geçim indirimi tutarının; ücretlinin kendisi, çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eşi ve bakmakla yükümlü olduğu çocukları için hesapladığı AGİ oranlarının toplamının takvim yılı başında geçerli olan asgari ücretin yıllık brüt tutarı ile çarpılması sonucu bulunacağını ve ücretlinin aylık ödeyeceği vergiden, bulunan aylık AGİ tutarlarının mahsup edileceğini hükme bağlamaktadır.

¹⁷ Demet Y.C. age.

Ücretlilerin şahsi ve ailevi durumlarına göre farklı oranlarda tablolaştırdığımız (bkz.Tablo:3) AGİ oranları ile Kanun metninde yer alan hesaplamayı aşağıdaki tabloda özet halinde inceleyelim. İlgili tabloda asgari ücretin yıllık brüt tutarı olarak 2022 takvim yılında geçerli olan asgari ücret baz alınacak ve AGİ müessesesi 2022 yılında da devam etseydi farklı şahsi ve ailevi durumları olan ücretlilere ne kadarlık bir avantaj sağlayacağı gözler önüne serilecektir.

AGİ Aylık Tutarı = [(Yıllık Brüt Asgari Ücret Tutarı x AGİ Oranı) x %15] / 12 Ay

Tablo 4

Ücretlinin Şahsi ve Ailevi Durumu	AGİ Oranı (A)	2022 Yılında Uygulanan Asgari Ücretin Yıllık Brüt Tutarı (B)	(C)=(AxB)	GVK Md.103 Birinci Gelir Dilimine Uygulanan Oran (Ç)	Yıllık AGİ Tutarı (D)=(Ç*C)	Aylık AGİ Tutarı (E)=(D/12)
Bekar	50%	60.048,00	30.024,00	15%	4.503,60	375,30
Evli, eşi çalışan	50%	60.048,00	30.024,00	15%	4.503,60	375,30
(Bekar ya da Eşi Çalışan) ve tek çocuklu	57,5%	60.048,00	34.527,60	15%	5.179,14	431,60
Evli, eşi çalışmayan	60%	60.048,00	36.028,80	15%	5.404,32	450,36
(Bekar ya da Eşi Çalışan) ve iki çocuklu	65%	60.048,00	39.031,20	15%	5.854,68	487,89
Evli, eşi çalışmayan, tek çocuklu	67,50%	60.048,00	40.532,40	15%	6.079,86	506,66
Evli, eşi çalışmayan, iki çocuklu	75%	60.048,00	45.036,00	15%	6.755,40	562,95
(Bekar ya da Eşi Çalışan) ve üç çocuklu	75%	60.048,00	45.036,00	15%	6.755,40	562,95
(Bekar ya da Eşi Çalışan) ve dört çocuklu	80%	60.048,00	48.038,40	15%	7.205,76	600,48
(Bekar ya da Eşi Çalışan) ve beş çocuklu	85%	60.048,00	51.040,80	15%	7.656,12	638,01
Evli, eşi çalışmayan, üç çocuklu	85%	60.048,00	51.040,80	15%	7.656,12	638,01

Yukarıdaki tablodan görüleceği üzere; 7349 sayılı Kanun ile AGİ müessesesi uygulamadan kaldırılmasaydı farklı şahsi ve ailevi durumda olan ücretlilerin her ay elde edecekleri avantaj tutarı **375,30 TL ile 638,01 TL** arasında değişen tutarlarda olacaktı. Bekar olan (veya evli olup eşi çalışan) ve bakmakla yükümlü olduğu çocuğu bulunmayan ücretliler aylık olarak en az avantaj sahibi ücretli grubu olacak iken, evli olup eşi çalışmayan ve bakmakla yükümlü olduğu üç çocuğu bulunan ücretliler ile bekar olan (veya eşi çalışan) ve bakmakla yükümlü olduğu beş çocuğu bulunan ücretliler ise aylık olarak en fazla avantaj elde eden ücretli grubu olacaktır.

Görüleceği üzere AGİ müessesesi bakmakla yükümlü olduğu aile üyelerinin sayısı daha fazla olan ve bu sebeple gelire nispeten daha çok ihtiyacı bulunan ücretli kesime daha fazla avantaj sağlayan bir uygulama idi.

2. ASGARİ ÜCRET VE VERGİ İSTİSNASI

2.1. Asgari Ücret ve Vergisel Durumu

Asgari ücret, hizmet akdiyle istihdam edilen işçiye sosyal anlamda bir yaşam biçimini en az düzeyde sağlamaya yetecek olan ve işçinin çalıştırılabileceği en düşük ücret düzeyini ifade etmektedir. Asgari ücretin tespiti sırasında hem işçiler için sosyal bir yaşam seviyesi sağlanmaya çalışılırken hem de ücretin işverenler tarafından ödenebilir olması gözetilmektedir.¹⁸

Asgari ücret gelirinin verginin dışına çıkarılması, uzun yıllardır tartışılan bir konu olup sosyal yönü düşünüldüğünde asgari seviyedeki ücretin vergiden istisna edilmesi gerekmektedir. Çünkü asgari ücret seviyesi, işçilerin kendisi ve ailesinin hayatını devam ettirebilmesi için temel ihtiyaçlarını karşılayacak tutardaki ücreti ifade ettiği için gelirin bu kısmından vergi alınması, işçinin yaşam koşullarının asgari geçim düzeyinin altına geriletmiş olacaktır.¹⁹ Asgari ücret düzeyinin, insanca yaşamak için gerekli tutar olması sebebiyle bu tutar üzerinden vergi alınması ölçülülük ilkesine de ters düşecektir.²⁰

Bununla birlikte asgari ücretin tutarı, sadece asgari ücretlileri değil tüm ücretli kesimin elde edeceği geliri etkilemektedir. Çünkü ücret geliri elde eden herkesin faydalanacağı AGİ tutarı doğrudan asgari ücretin yıllık tutarı üzerinden hesaplanmaktadır. Yıllık belirlenen asgari ücret ne kadar fazla ise ücretlilerin elde edeceği AGİ avantajı da o kadar fazla olacaktır. AGİ'nin takvim yılı başında geçerli olan asgari ücret tutarı üzerinden hesaplanması uygulamada

18 Işık S. age. s.71.

19 Saraç O, "Gelir Vergisi Kanunu'nda En Az Geçim İndirimi Uygulaması ve Vergilemeye Etkisi" Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2006, s.66.

20 Sonsuzoğlu E, "Ayrıma İlkesinin Adı mı Değişti: Asgari Geçim İndirimi", Yaklaşım, 2008, Sayı:184.

çeşitli sorunlara yol açmakta idi. Bunların başında asgari ücretin ilk altı ay için farklı tutarda kalan altı ay için farklı tutarda belirlenmesi ve yıl içindeki asgari ücret değişikliğinin AGİ tutarını etkilememesiydi. Çünkü 265 sayılı Gelir Vergisi Genel Tebliği'ndeki açık hüküm; *“yıl içerisinde asgari ücret tutarında meydana gelen değişiklikler, asgari geçim indirimi uygulamasında dikkate alınmayacaktır.”* şeklindeydi. Bu sorun 01.01.2016 tarihinden itibaren asgari ücretin yıl içinde değiştirilmeyerek yıllık olarak belirlenmesi ile fiiliyata uygun hale getirildi.

GVK'nın 32. maddesinde düzenlenen AGİ uygulamasının kaldırılarak yerine tüm ücretlilerin asgari ücret tutarındaki gelirinin gelir vergisi ve damga vergisinden istisna edildiği 7349 Sayılı Kanun düzenlemesinden önce asgari ücretlilerin de diğer ücretliler gibi aylık vergi matrahından öncelikle gelir vergisi hesaplanmakta ve şahsi/ailevi durumlarına göre (bkz.Tablo:3) bulunan AGİ oranlarının yıllık asgari ücretin brüt tutarı ile çarpılması ve bulunan tutara %15 oranının uygulanması sonucu ulaşılan yıllık AGİ tutarlarını aylık olarak ödeyecekleri gelir vergisinden mahsup etmekteydiler. Tablo:4'te görüleceği üzere farklı şahsi ve ailevi durumdaki asgari ücretlilerin de diğer ücretliler gibi elde edecekleri aylık vergisel avantaj 375,30 TL ile 638,01 TL arasında değişecekti.

2.2. Asgari Ücret Tutarındaki Gelir Vergisi ve Damga Vergisi İstisnasının Avantajı

7349 Sayılı Kanun düzenlemesi ile birlikte 01.01.2022 tarihinden itibaren AGİ uygulaması kaldırılmış ve yerine tüm ücretlilerin elde ettikleri aylık net ücretleri (SGK prim kesintisi sonrası kalan ücretin gelir vergisi matrahı) üzerinden ödeyecekleri gelir vergisinden, aylık asgari ücretin net tutarı üzerinden hesaplanacak gelir vergisinin mahsup edilmesi imkanı ile ücretlerin brüt tutarı üzerinden hesaplanan binde 7,59 oranındaki damga vergisinden de aylık asgari ücretin brüt tutarına isabet eden damga vergisinin mahsup edilmesi imkanı getirildi. Burada özellikle belirtmek gerekir ki ücretlilerin aylık ücretlerinden asgari ücretin aylık tutarı mahsup edildikten sonra gelir vergisi hesaplanmakta yani matrahtan indirim usulü değil vergiden indirim usulü tercih edildiğinden öncelikle normal ödenmesi gereken gelir vergisi ve damga vergisi hesap edilmekte ve bu tutarlardan asgari ücrete isabet eden gelir vergisi ve damga vergisi tutarları indirilmektedir.

Bahsettiğimiz bu usulde *“elde edilen ücretin matrahı kendi içinde kümülatif ilerken, asgari ücrete isabet eden gelir vergisi matrahı da kendi içinde kümülatif ilerleyecek. Bu durum ise asgari ücret tutarından daha fazla bir ücretle çalışan ücretlilerin daha erken aylarda bir üst dilime girmelerine neden olacak fakat bir üst dilimden gelir vergisi istisnası elde etmeleri daha sonraki aylarda gerçekleşecektir. Bir matrah mahsubu gerçekleşmiş olsaydı ve net matrah üye-*

*rinden bir vergileme uygulaması getirilseydi; bulunacak net matrahın kümülatiflerleyecek olması sebebiyle bir üst dilimden vergilendirilme ya hiç olmayacaktı ya da ücretin tutarına göre çok daha sonraki aylarda gerçekleşecekti.*²¹

2022 takvim yılında geçerli olan ve makalemizin 1.3.2. Tablo 2’de yer alan artan oranlı gelir vergisi tarifesi dilimlerine dikkat edilirse asgari ücrete isabet eden vergi istisna tutarı yılın ilk yedi ayında sabit olup sekizinci ayda artmakta ve dokuzuncu ayda bir miktar daha artan istisna tutarı ise yılsonuna kadar sabit kalmaktadır. Bu durum asgari ücret tutarının üzerinde ücret geliri elde eden ücretliler için daha önceki aylarda bir üst dilime girerek yüksek tutardaki gelir vergisi hesaplanmasına neden olacaktır. Bu hususu makalemizin 1.3.1. no.lu bölümünde de verdiğimiz 7.000 TL brüt ücreti olan bir işçi örneği ile tablolaştırarak analiz edelim:

Tablo 5

2022 Yılı	Aylık Brüt Ücret	Damga Vergisi Tutarı (Brüt Ücret x Binde 7,59)	Aylık Net Ücret (Ücretin Gelir Vergisi Matrahı)	Kümülatif Matrah	Gelir Vergisi Oranı	Hesaplanan Gelir Vergisi	Ödenmesi Gereken Toplam Vergi Tutarı (Gelir Vergi + Damga Vergisi)
Ocak	7.000,00	53,13	5.950,00	5.950,00	15%	892,50	945,63
Şubat	7.000,00	53,13	5.950,00	11.900,00	15%	892,50	945,63
Mart	7.000,00	53,13	5.950,00	17.850,00	15%	892,50	945,63
Nisan	7.000,00	53,13	5.950,00	23.800,00	15%	892,50	945,63
Mayıs	7.000,00	53,13	5.950,00	29.750,00	15%	892,50	945,63
Haziran	7.000,00	53,13	5.950,00	35.700,00	%15 ve %20	1.077,50	1.130,63
Temmuz	7.000,00	53,13	5.950,00	41.650,00	%15 ve %20	1.077,50	1.130,63
Ağustos	7.000,00	53,13	5.950,00	47.600,00	%15 ve %20	1.077,50	1.130,63
Eylül	7.000,00	53,13	5.950,00	53.550,00	%15 ve %20	1.077,50	1.130,63
Ekim	7.000,00	53,13	5.950,00	59.500,00	%15 ve %20	1.077,50	1.130,63
Kasım	7.000,00	53,13	5.950,00	65.450,00	%15 ve %20	1.077,50	1.130,63
Aralık	7.000,00	53,13	5.950,00	71.400,00	%20 ve %27	1.288,00	1.341,13

Tablo 5 incelendiğinde; asgari ücret tutarının üzerinde brüt 7.000 TL ve net 5.950 TL geliri olan bir ücretli, artan oranlı gelir vergisi tarifesi sebebiyle ilk beş ay ücret matrahı üzerinden %15 oranında gelir vergisi ödemekte, altıncı ayda kümülatif matrahı (35.700 TL) gelir vergisi tarifesinin ilk dilim tutarı olan 32.000 TL’yi aşması sebebiyle ücretinin bir kısmı (32.000 TL – 29.750 TL = 2.250 TL’sini) %15 oranında kalan kısmı (5.950 TL – 2.250 TL = 3.700

21 Demet Y.C., age.

TL'sini) ise tarifedeki bir üst dilime isabet eden %20 oranında vergilendirilmiştir. Bu durum kümülatif matrahın 70.000 TL'yi (bir sonraki dilim) aşana kadar devam etmiş olup son ayda ise ücretinin bir kısmı (70.000 TL – 65.450 TL = 4.550 TL'sini) %20 oranında kalan kısmı (5.950 TL – 4.550 TL = 1.400 TL) ise tarifedeki bir üst dilime isabet eden %27 oranında vergilendirilmiştir.

Tablo 6

2022 Yılı	Aylık Brüt Asgari Ücret	Brüt Asgari Ücretin Damga Vergisi (Binde 7,59)	Aylık Net Asgari Ücret (Asgari Ücretin Gelir Vergisi Matrahı)	Kümülatif Matrah	Gelir Vergisi Oranı	Hesaplanan Gelir Vergisi İstisna Tutarı	Faydalanılacak Toplam Vergi İstisnası Tutarı (Gelir Vergisi İstisnası + Damga Vergisi İstisnası)
Ocak	5.004,00	37,98	4.253,40	4.253,40	15%	638,01	675,99
Şubat	5.004,00	37,98	4.253,40	8.506,80	15%	638,01	675,99
Mart	5.004,00	37,98	4.253,40	12.760,20	15%	638,01	675,99
Nisan	5.004,00	37,98	4.253,40	17.013,60	15%	638,01	675,99
Mayıs	5.004,00	37,98	4.253,40	21.267,00	15%	638,01	675,99
Haziran	5.004,00	37,98	4.253,40	25.520,40	15%	638,01	675,99
Temmuz	5.004,00	37,98	4.253,40	29.773,80	15%	638,01	675,99
Ağustos	5.004,00	37,98	4.253,40	34.027,20	%15 ve %20	739,37	777,35
Eylül	5.004,00	37,98	4.253,40	38.280,60	20%	850,68	888,66
Ekim	5.004,00	37,98	4.253,40	42.534,00	20%	850,68	888,66
Kasım	5.004,00	37,98	4.253,40	46.787,40	20%	850,68	888,66
Aralık	5.004,00	37,98	4.253,40	51.040,80	20%	850,68	888,66

Tablo 6 incelendiğinde ise; asgari ücret tutarının üzerinde brüt 7.000 TL ve net 5.950 TL geliri olan bir ücretli, artan oranlı gelir vergisi tarifi sebebiyle yılın ilk yedi ayı aynı tutarda gelir vergisi istisnasından faydalanmış, sekizinci ayda artan istisna tutarı dokuzuncu ayda *-artan oranlı tarife ve kümülatif matrahın tamamen bir sonraki dilime girmesi sebebiyle-* bir miktar daha artarak yıl sonuna kadar değişmemiştir.

Özetle; örneğimizdeki ücretlinin normal şartlarda ödemesi gereken gelir vergisi kümülatif matrahının daha erken aylarda bir üst dilime girmesi ve %27 oranına ulaşması sebebiyle daha fazla artmış, buna karşın asgari ücretin kümülatif matrahının daha geç aylarda bir üst dilime girmesi ve %20 oranında kalması sebebiyle faydalanacağı asgari ücret tutarındaki gelir vergisi istisnası daha az artmıştır. Brüt ücret ve brüt asgari ücret tutarları yıl içerisinde değişmediği için damga vergisi tutarlarında bir değişiklik olmayacaktır. Örneğimizdeki ücretlinin normal ücreti üzerinden ödeyeceği toplam vergiden, faydalanacağı toplam vergi istisnası tutarlarının mahsubu neticesinde ödemesi gereken vergi tutarları aylar itibarıyla aşağıdaki Tablo 7'de yer almaktadır:

Tablo 7

2022 Yılı	Aylık Ödenmesi Gereken Toplam Vergi Tutarı (Gelir Vergisi + Damga Vergisi)	Aylık Faydalanılacak Toplam Vergi İstisnası Tutarı (Gelir Vergisi + Damga Vergisi)	Aylık Ödenecek Toplam Vergi Tutarı (Gelir Vergisi + Damga Vergisi)
Ocak	945,63	675,99	269,64
Şubat	945,63	675,99	269,64
Mart	945,63	675,99	269,64
Nisan	945,63	675,99	269,64
Mayıs	945,63	675,99	269,64
Haziran	1.130,63	675,99	454,64
Temmuz	1.130,63	675,99	454,64
Ağustos	1.130,63	777,35	353,28
Eylül	1.130,63	888,66	241,97
Ekim	1.130,63	888,66	241,97
Kasım	1.130,63	888,66	241,97
Aralık	1.341,13	888,66	452,47
TOPLAM	12.853,06	9.063,92	3.789,14

3. ASGARİ GEÇİM İNDİRİMİ İLE ASGARİ ÜCRET VERGİ İSTİSNASI KARŞILAŞTIRMASI

Ülkemizde uzun yıllar farklı adlar ve usullerde uygulanan ve son olarak 01.01.2008 tarihinden itibaren GVK'nın 32. maddesi ile uygulama alanı bulan AGİ müessesesi, 7349 Sayılı Kanun ile 01.01.2022 tarihinden itibaren kaldırılarak yerine ücret gelirlerinin asgari ücrete isabet eden kısım tutarında gelir vergisi ve damga vergisi istisnası getirilmiştir.

Yapılan vergisel değişikliğin ücretler üzerindeki yansımaları görmek için AGİ'nin yerine ikame edilen ve asgari ücret tutarına isabet eden gelir vergisi ve damga vergisi istisnası toplamının ücretlilere sağlayacağı aylık ortalama net katkıdan, böyle bir vergi istisnası getirilmeseydi "AGİ uygulamasına devam edilseydi" sağlanacak aylık net katkı arasındaki farkı tespit etmek gerekir. Böylelikle, ücretlilerin şahsi ve ailevi durumlarını dikkate alarak vergide adaleti tesis eden AGİ müessesesinin kaldırılıp yerine asgari ücrete isabet eden tutar kadar vergi istisnası getirilmesi uygulamasının, ailevi durumları farklı olan ücretlilere sağladığı avantaj da açıkça görülmüş olacaktır.²²

Tablo 7'de yer alan ve artan oranlı gelir vergisi tarifesi sebebiyle aylar itibarıyla farklı tutarlarda uygulanan asgari ücret tutarındaki vergisel teşvik, aritmetik ortalamaya tabi tutularak aylık ortalama 755,33 TL olarak Tablo: 'e aktarılacaktır.

²² Demet Y.C. age.

Tablo 8

Ücretlinin Şahsi ve Ailevi Durumu (2022 Yılı)	Asgari Geçim İndirimi Uygulaması Kaldırılmasaydı Ücretlilerin Sağlayacağı Aylık Katkı (A)	Asgari Ücret Tutarında Getirilen Gelir Vergisi ve Damga Vergisi İstisnasının Çalışanlara Sağladığı Ortalama Aylık Katkı (B)	AGİ' nin Kaldırılması ve Yerine Asgari Ücret Tutarı Kadar Gelir Vergisi ve Damga Vergisi İstisnası Getirilmesinin Çalışanlara Sağladığı Aylık Ortalama NET Katkı (C) = (B) - (A)
Bekar	375,30	755,33	380,03
Evli, eşi çalışan	375,30	755,33	380,03
(Bekar ya da Eşi Çalışan) ve tek çocuklu	431,60	755,33	323,73
Evli, eşi çalışmayan	450,36	755,33	304,97
(Bekar ya da Eşi Çalışan) ve iki çocuklu	487,89	755,33	267,44
Evli, eşi çalışmayan, tek çocuklu	506,66	755,33	248,67
Evli, eşi çalışmayan, iki çocuklu	562,95	755,33	192,38
(Bekar ya da Eşi Çalışan) ve üç çocuklu	562,95	755,33	192,38
(Bekar ya da Eşi Çalışan) ve dört çocuklu	600,48	755,33	154,85
(Bekar ya da Eşi Çalışan) ve beş çocuklu	638,01	755,33	117,32
Evli, eşi çalışmayan, üç çocuklu	638,01	755,33	117,32

(<https://www.dunya.com/kose-yazisi/vergide-esitligin-firsat-maliyeti-vergide-adalet/645338>)

Tablo 8’de görüleceği üzere AGİ müessesesi ücretlilerin şahsi ve ailevi durumlarını dikkate alarak gelire nispeten daha çok ihtiyacı olan ücretlilere daha fazla tutarda vergisel teşvik sağlarken, AGİ yerine ikame edilen ve ücret geliri elde eden mükelleflerin şahsi ve ailevi durumlarından bağımsız olarak eşit bir şekilde uygulanan asgari ücret tutarındaki vergisel teşvikin tutarı 117,32 TL ile 380,03 TL arasında değişmektedir. Ayrıca tablodan görüleceği üzere nispeten gelire daha çok ihtiyacı olan ücretli kesime en az vergisel teşvik sağlanırken gelire nispeten daha az ihtiyacı olan ücretli kesime ise en fazla vergisel teşvik sağlanmıştır.

SONUÇ

Ülkemizde 1949 ile 1986 yılları arasında uygulanan en az geçim indirimi (genel indirim, özel indirim) adıyla uygulanan ve bu tarihten sonra yerini vergi iadesine bırakan asgari geçim indirimi, 2007 yılında yeniden yasalaşarak 01.01.2008 tarihinden 31.12.2021 tarihine kadar ücret geliri elde eden mükelleflerin şahsi ve ailevi durumlarını dikkate alan ve eşitler arası adaleti tesis eden bir vergisel bir teşvik mekanizması olarak GVK 32. maddesinde yer almıştır. 25.12.2021 tarihli Resmi Gazete’ de yayımlanan 7349 sayılı Kanun ile GVK’nın 32. maddesi ilga edilmiş ve AGİ uygulaması yerini 01.01.2022 tarihinden itibaren uygulanmak üzere GVK’nın ücret istisnalarını düzenleyen 23/18. maddesi tesis edilerek, ücretli kesimin asgari ücret tutarına kadar olan ücret gelirleri hem gelir vergisinden hem de damga vergisinden istisna edilmiştir. Bu yeni uygulama, ücretlilerin şahsi ve ailevi durumlarını dikkate almaksızın tüm ücretlilere eşit bir şekilde uygulanmakta olup AGİ müessesesinde daha fazla hissedilen vergilendirmede adalet ilkesinin, yerini vergilendirmede eşitliğe bıraktığı görülmektedir. Sonuç olarak ise 2022 takvim yılındaki yeni uygulama ücretlilerin gelirlerine pozitif yansımakta ve makalemizde detaylandırıldığı üzere bu gelir artışı 2022 takvim yılı için 117,32 TL ile 380,03 TL arasında değişmektedir.

KAYNAKÇA

193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu.

7349 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun.

AKDOĞAN Abdurrahman, “*Kamu Maliyesi*”, **Gazi Kitabevi**, 7.Baskı, Ankara, 1999.

AKSOY Şerafettin, “*Kamu Maliyesi*”, **Filiz Kitabevi**, İstanbul, 1991.

DEMET Yusuf Cihad, “*Vergide Eşitliğin Fırsat Maliyeti Vergide Adalet!*”, **Dünya Gazetesi**, 08.01.2022.

DİKMEN Orhan, “*Asgari Geçim İndirimi*”, Sermet Matbaası, İstanbul, 1956.

ERGİNAY Akif, “*Kamu Maliyesi*”, **Savaş Yayınları**, Ankara, 1994.

İŞİK Serkan. “*Vergilemede Adalet İlkesi Açısından Asgari Geçim İndiriminin Değerlendirilmesi: Türkiye Örneği*”, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale, 2008.

NADAROĞLU Halil, “*Kamu Maliyesi Teorisi*”, **Beta Yayınları**, 11.Baskı, İstanbul, 2000.

NEUMARK Fritz, “*Türkiye’de ve Yabancı Memleketlerde Gelir Vergisi*”, **Hak Kitabevi**, İsmail Akgün Matbaası, Sermet Matbaası, İstanbul, 1946.

SARAÇ Osman, “*Gelir Vergisi Kanunu’nda En Az Geçim İndirimi Uygulaması ve Vergilemeye Etkisi*” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2006.

SONSUZOĞLU Elif, “*Ayrırma İlkesinin Adı mı Değişti: Asgari Geçim İndirimi*”, **Yaklaşım**, 2008, Sayı:184.

ŞENATALAR Burhan, ÖNDER İzzettin, OYAN Oğuz ve SEVİĞ Veysi, “*Türkiye’de 1980 Sonrası Vergi Politikası*” **Türkiye Sosyal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı Yayınları**.

TUNCER Selahattin, “*Vergi Hukuku ve Uygulaması*”, Cilt II, **Yaklaşım Yayınları**, 2006, Ankara.